
**MTA Law Working Papers
2021/29**

**Pártpénzügyek járvány idején – a politikai
szabadságjogok gyakorolhatóságának kontextusában**

Szilágyi Emese

ISSN 2064-4515

http://jog.tk.mta.hu/mta_lwp

Társadalomtudományi Kutatóközpont – MTA Kiválósági Kutatóhely

Eötvös Loránd Kutatási Hálózat

Centre for Social Sciences – MTA Centre of Excellence

Eötvös Loránd Research Network

Párt pénzügyek járvány idején – a politikai szabadságjogok gyakorolhatóságának kontextusában¹

1. Bevezető

Tanulmányomban azt vizsgálom, hogy milyen hatással voltak Magyarországon a politikai közélet működésére azok a 2020-ban elfogadott törvényt módosítások, amelyek a COVID-19-világjárvány elleni küzdelem jegyében ideiglenesen megváltoztatták a párt pénzügyi szabályokat. Mint ismeretes, 2020 tavaszán a törvényhozás elvonta a pártok éves költségvetési támogatásának felét, valamint a Párttörvény² módosítása megnyitotta annak lehetőségét, hogy a parlamenti pártok frakciói saját költségvetésükből támogassák az anyapártot. Hipotézisem szerint ezek az intézkedések – a pandémia miatt bevezetett korlátozásokkal együttesen – hozzájárultak a politikai diskurzus pluralizmusának gyengüléséhez, valamint fokozták a pártok közötti esélyegyenlőtlenséget.

A párt pénzügyi intézkedések a politikai közbeszéd korlátozottá válásának tágabb kontextusába illeszkednek. A folyamat részben természetes, hiszen a társadalmi diskurzus monotonitása, egysíkúvá válása gyakori velejárója a különféle válsághelyzeteknek a demokratikus jogállamokban is.³ Ám hazánkban olyan tendenciák is megfigyelhetők, amelyek túlmutatnak a közbeszédnek a válságkezeléssel együtt járó, szükségszerű beszűkülésén. Ezért írásomban a járvány miatt bevezetett rendkívüli jogrend sajátosságainak rövid áttekintését követően részletesebben vizsgálom a politikai szabadságjogok gyakorolhatóságát a járvány időszakában elsősorban az információs szabadság korlátozása, a gyülekezési jog felfüggesztése és a rémhírterjesztés új tényállása kapcsán kialakult alkotmányjogi viták mentén. Ezt követően térek rá a pártok bevételi struktúrájának ismertetésére.

A kutatás részeként az állami támogatásra jogosult politikai pártok képviselőinek 2020 nyarán kérdőívet (2. sz. melléklet) küldtem ki annak érdekében, hogy a világjárványnak, az ahhoz kapcsolódó intézkedéseknek és a kormány párt pénzügyeket érintő döntéseinek hatását feltérképezsem. 2021 őszén ismét megkerestem a politikai pártok képviselőit. Az így gyűjtött válaszok tapasztalatait a tanulmány utolsó előtti fejezetébe építettem be.

2. Járvány és rendkívüli jogrendek Magyarországon

A SARS-CoV-2 vírust első ízben 2020. március 4-én mutatták ki Magyarországon. 2020. március 11-én a kormány kihirdette a veszélyhelyzetet, amelynek keretein belül korlátozásokat vezetett be az oktatásban, a kereskedelemben, valamint a nemzetközi utazásban.

Az Alaptörvény hat különböző különleges jogrendi állapotot ismer, ezek egyike a veszélyhelyzet: a kormány „az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdet ki”.⁴ Veszélyhelyzetben a kormány rendeleteket alkothat, ám azok 15 nap elteltével hatályukat veszítik, kivéve, ha a kormány „az Országgyűlés felhatalmazása

¹ Jelen írás *A magyar jogrendszer reakcióképessége 2010 és 2018 között* elnevezésű FK 129018 azonosítószámú, valamint a *Populizmus a közpolitika- és a jogalkotásban* elnevezésű K 129245 azonosítószámú NKFIH projektek támogatásával készült. A kézirat lezárva: 2021. december 10.

² 1989. évi XXXIII. törvény a pártok működéséről és gazdálkodásáról.

³ BAEKKESKOV – RUBIN – ÖBERG (2021), 1321–1343.

⁴ Magyarország Alaptörvénye 53. cikk (1) bek.

alapján” a rendelet hatályának meghosszabbításáról dönt. Magyarországon ezt a felhatalmazást a kormány számára az úgynevezett első felhatalmazási törvény⁵ adta meg.

Számos jogtudományi vélemény szerint a veszélyhelyzetet a kormány az alkotmányos szabályok túlságosan tág értelmezése alapján vezette be, hiszen az Alaptörvény maga nem tér ki a járványhelyzet lehetőségére.⁶ A humánjárvány fogalma kizárólag a 2011-es Katasztrófavédelmi törvényben⁷ jelenik meg, ezért bizonyos álláspontok szerint a kormány visszaélt az Alaptörvény biztosította lehetőségekkel, holott a rendkívüli jogrend bevezetése nélkül, a rendes jogszabályi keretek között is meg tudott volna birkózni a járvány keltette problémákkal, például az Egészségügyi törvényben⁸ garantált jogosultságok használatával. Másrészt sem a közvélemény, sem a politikai ellenzék nem emelt szót a veszélyhelyzet bevezetése ellen,⁹ ami összefüggésben lehet azzal, hogy a nyilvánosság működése a krízishelyzetekben jellemzően megváltozik. 2020. június 16-án az Országgyűlés felhívta a kormányt a veszélyhelyzet megszüntetésére, egyidejűleg bevezetve a járványügyi készültséget.¹⁰ A járványügyi készültség, mint egy újabb, Alaptörvényen kívüli kvázi rendkívüli jogrend számos szakirodalmi kritikát váltott ki, Vörös Imre például úgy fogalmazott, hogy „tartalmilag változatlanul különleges jogrend szerinti jogrendben élünk”.¹¹

A járvány második hulláma 2020 szeptemberének elején érte el az országot és jelentősen súlyosabbnak bizonyult az első hullámnál. A kormány a gyorsan növekvő esetszámok és a halálozási adatok fényében 2020. november 4-én újból kihirdette a veszélyhelyzetet,¹² számos meglehetősen szigorú korlátozó intézkedéssel kísérve: ez kijárási tilalmat jelentett este 20.00 és reggel 5.00 között, valamint a nyilvános helyeken kötelező maszkviselés előírását minden 10 ezer főnél nagyobb méretű településen. November 10-én a parlament 180 igen szavazattal, 1 ellenszavazat ellenében elfogadta a második felhatalmazási törvényt,¹³ amely meghosszabbította a veszélyhelyzetet 90 napra. Ez a felhatalmazás 2021. február 8-án járt volna le, ám mivel az Országgyűlés ekkor épp nem ülésezett, a kormány január 29-én hozott rendeletében¹⁴ 15 nappal, 2020. február 23-ig meghosszabbította a kormányrendeletek hatályát. A 2021. évi I. törvény¹⁵ ezt a január végi rendeletet tartalmában megerősítette, valamint 70 korábbi veszélyhelyzeti kormányrendeletet újból hatályba léptetett. Ezek 2021. május 23-ig lettek volna hatályban, ám – hivatkozással arra, hogy az új vírusvariánsok miatt várhatóan eléri Magyarországot a járvány negyedik hulláma, illetve mivel „a korábban elfogadott rendkívüli és átmeneti jogi keretek” jól szolgálják az emberek egészségének megőrzését, a gazdasági károk mérséklését és a munkahelyek védelmét¹⁶ – egy május 21-én kihirdetett újabb törvénymódosítással¹⁷ a parlament a veszélyhelyzetet kitolta a 2021. évi őszi országgyűlési ülés első ülésnapját követő 15. napig. A 271/2021. (V. 21.) Korm. rendelet ismét meghosszabbította a rendkívüli intézkedéseket tartalmazó rendeletek hatályát. Végül, 2021. szeptember 27-én 112 igen és 25 nem szavazattal a törvényhozás ismét

⁵ 2020. évi XII. törvény a koronavírus elleni védekezésről.

⁶ DRINÓCZI (2020), 15–19; SZENTE (2020); KOVÁCS (2021).

⁷ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

⁸ MÉSZÁROS (2020), 17; SZENTE (2020), 15–17.

⁹ A parlament a vonatkozó jogszabályt 137 igen szavazattal, 53 nemellenében tartózkodás nélkül szavazta meg. A pártok már a szavazást megelőzően bejelentették, hogy támogatják a törvény elfogadását.

¹⁰ 2020. évi LVIII. törvény.

¹¹ VÖRÖS (2020), 36.

¹² 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről.

¹³ 2020. évi CIX. törvény a koronavírus-világjárvány második hulláma elleni védekezésről.

¹⁴ 27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről.

¹⁵ 2021. évi I. törvény a koronavírus-világjárvány elleni védekezésről.

¹⁶ T/17053. törvényjavaslat általános indokolása.

¹⁷ 2021. évi XL. törvény a koronavírus-világjárvány elleni védekezésről szóló 2021. évi I. törvény módosításáról.

meghosszabbította a veszélyhelyzetet 2022. január 22-ig.¹⁸ A jogalkotói indokolás szóról szóra egyezik a korábbi azonos tárgyú törvénymódosításhoz csatolttal.

Figyelmet érdemel, hogy Magyarországon immár hat éve egy másíkajta „rendkívüli jogrend” is fennáll, ez pedig a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet. A migrációs válsághelyzet fogalmát a hazai jogrendbe a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény módosításával¹⁹ vezette be a törvényhozó – ez az Alaptörvényben nem szereplő kvázi rendkívüli jogrendi állapot. Bevezetésére első alkalommal 2015 szeptemberében került sor, ám akkor még csak az ország bizonyos területeire vonatkozóan. 2016 márciusától már az ország egész területére érvényesen²⁰ hat hónap időtartamra, amit utána az érvényesség lejárta előtt újabb és újabb hat hónappal meghosszabbítanak – legutóbb a 2021. szeptember 3-án kihirdetett 509/2021. (IX. 3.) Korm. rendelettel 2022. március 7-ig.

A világvjárvány szempontjából a migrációs válsághelyzetnek annyiban lehet jelentősége, hogy az azt bevezető 2015. évi CXLII. törvény kibővítette a rendőrség hatáskörét járványügyi intézkedések biztosítása céljából. Így a rendőrség ebből a célból migrációs válsághelyzet idején – amely COVID-19-világvjárvány alatt Magyarországon jogilag folyamatosan fennáll – „a) útvonalat, közterületet a forgalom elől elzárhat, a forgalmat korlátozhatja, b) nyilvános és közforgalmú intézmények működését korlátozhatja, c) magánlakásba – külön írásos utasítás birtokában – ellenőrzés, a helyszín megfigyelése és biztosítása céljából beléphet, és ott tartózkodhat, d) területet, épületet lezárhat, és megakadályozhatja, hogy oda bárki belépjen vagy onnan távozzék, illetve az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti.”²¹

3. A járvány hatása a politikai diskurzusra

A járványhelyzet nyilvánvalóan nem csupán a jogrendszer működésében, hanem a közbeszéd alakulásában is „rendkívüli állapotot” okoz. Krízishelyzetekben az állami szereplők befolyása a társadalmi diskurzusra megnövekszik, a hivatalos álláspontot a politikai elit vagy – az államhatalmi szervekkel szorosan együttműködő – szakmai szervezetek tolmácsolják a nyilvánosság felé. A demokratikus társadalmi nyilvánosságban békeidőben az érvek és ellenérvek, valamint az ezekről zajló társadalmi vita sokszínűsége figyelhető meg. Jellemző az inkluzivitás, a különféle tudományos és szakmai érvek integrációja, különösen, ha a vita komplex és gazdaságilag és/vagy társadalmilag költségesnek tekinthető probléma körül zajlik. Az álláspontokat – jó esetben – kritikus, az ellentmondások feltárására törekvő média közvetíti.

Ezzel szemben krízishelyzetekben a társadalmi deliberáció monotonná, egysíkúvá válik, a komplex probléma megoldásának egyetlen lehetséges módjára történő hivatkozás és az emellett felsorakoztatható érvek válnak dominánssá. A válságmenedzsmentért felelős döntéshozók hatékonysági okból, a zűrzavar elkerülése végett, valamint az általános biztonságérzet és a helyzet uralásának illúziója érdekében krízis idején általában ezt a fajta egysíkú, centralizált kommunikációt favorizálják. Az egységességre törekvő kommunikációt erősíti a tömegmédia igénye az egyszerű narratívákra, a komplex magyarázatok marginalizálódnak, még a plurális média is jellemzően egyetlen „zászló alatt” gyülekezik. Olyan szereplők, akik békeidőben erős befolyással bírnak a közvélemény formálására, ezúttal

¹⁸ 2021. évi CII. törvény a koronavírus-világvjárvány elleni védekezésről szóló 2021. évi I. törvény módosításáról.

¹⁹ 2015. évi CXLII. törvény egyes törvények Magyarország államhatárának hatékonyabb védelmével és a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról.

²⁰ 41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarországon egész területére történő elrendeléséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról.

²¹ 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről 35/B. §.

a hallgatás mellett döntenek, szakértők, politikusok, társadalmi szervezetek, sőt a média is visszavonulót fúj, melynek eredményeként a nyilvánosságban a konszenzus benyomása alakulhat ki. A közbiztonságra lehelkedő komoly veszélyek gyakran vezetnek a monoton diskurzus-modell érvényesüléséhez a veszély hatékony elhárításának örve alatt. Gyakran szinte vita nélkül kerül sor rendkívüli állapot bevezetésére, a végrehajtó hatalom felhatalmazást kap rendkívüli intézkedések elfogadására, veszélyhelyzeti szabályalkotásra. A fenyegető körülmények között a plurális diskurzus szükségtelen idővesztésnek és a hatékony közpolitikai lépések gátjának tűnik. A krízismenedzserek gyakran néhány, körütekintően kiválasztott, hitelesnek tekinthető, esetleg szakértő szószlót keresnek a szükséges intézkedések nyilvánosság felé történő tolmácsolására.²²

A COVID-19-világjárvány terjedése során is ez az egysíkú kommunikáció vált jellemzővé számos európai országban, így hazánkban is. A közbeszéd folyamatának megváltozása megfigyelhető nem csupán a beszélők, hanem a befogadó közönség (a „hallgatóság”, bár ez a kifejezés az internetes média korában egyre kevésbé helyénvaló) oldalán is. A bizonytalanságérzet növekedése, a fenyegetés többé-kevésbé ismeretlen jellege, a mindennapi életvitel megszokott módon való fenntartásának ellehetetlenülése a korlátozó intézkedések miatt változásokhoz vezetnek.²³

Ennek a folyamatnak számos jellemzője figyelhető meg hazánkban is a COVID-19 megjelenését követően: a járvány problémája dominánssá vált a társadalmi diskurzusban, kiszorítva más, addig jelentősnek tűnő témákat. A nemzetközi hírek háttérbe szorultak — leszámítva a járvánnyal összefüggő tudósításokat. Egyik napról a másikra váltak érdektelenné az ausztráliai erdő- és bozóttüzekről, a szibériai felmelegedéséről, vagy akár a migrációs helyzetről szóló beszámolók. A racionalizáció igénye miatt megnőtt a kereslet a szakértői vagy szakértőinek tűnő vélemények iránt, nem véletlen, hogy a napi bejelentéseket közlő Operatív Törzs arcává az országos tisztifőorvost, Müller Cecíliát tette meg. Több egészségügyi szakértő és virológus vált a járvány interpretátorává a nyilvánosságban, a pandémia jelentette különleges helyzet teremtette meg annak lehetőségét, hogy egészségügyi szakértők kvázi-influenzszerekké válhassanak. Mindennapossá váltak a legkülönbébb járványstatisztikai elemzések, matematikusok, közgazdászok, statisztikusok, politikai elemzők kezdtek a járványadatokat nyilvános magyarázásába. Mindemellett érdemes azt is megemlíteni, hogy a járvány tematikája mentén korábban kevesebb nyilvánosságot kapó álláspontok és azok népszerűsítői is reflektorfénybe kerültek. Különösen igaz ez a vírus veszélyességét tagadó, a maszkhasználat hatékonyságát kétségbe vonó, illetve a későbbiekben a védőoltások hatásosságát és biztonságosságát megkérdőjelező véleményeket megfogalmazó szereplőkre, mint például Gődény György, aki bár korábban is feltűnt a hazai politikai élet színpadán,²⁴ azonban olyan közfigyelmet, mint a járvány időszakában, előtte nem kapott.

Mindezzel párhuzamosan itthon is viszonylag szűk körben kérdőjeleződött meg a veszélyhelyzet bevezetésének szükségessége – az ilyen hangok mindeneke előtt a jogász szakmai közvélemény felől érkeztek. Az első felhatalmazási törvényt még szinte kizárólag a kormánypárti kétharmad támogatta a parlamentben,²⁵ a második felhatalmazási törvény mögötti szinte konszenzust sejtető szavazatarány²⁶ azonban azt mutatja, hogy az egyébként

²² BAEKKESKOV – RUBIN – ÖBERG (2021), 1321–1343.

²³ RAUCHFLEISCH – VOGLER – EISENEGGER (2021), 129–148.

²⁴ A 2018-as országgyűlési választásokon Gődény György volt a listavezetője a Közös Nevező 2018 elnevezésű pártnak, amely ellen később tizenhárom büntetőeljárást indítottak hamis magánokirat felhasználása miatt. Gődény ma a Normális Élet Pártja színeiben tevékenykedik.

²⁵ A parlament a vonatkozó jogszabályt 137 igen szavazattal, 53 nemellenében tartózkodás nélkül szavazta meg. A pártok már a szavazást megelőzően bejelentették, hogy támogatják az első felhatalmazási törvény elfogadását.

²⁶ A 2020. évi CX. törvényt az Országgyűlés 180 igen szavazattal, 1 nem ellenében fogadta el, az ellenzéki frakciók annak érdekében biztosították a támogatást, hogy a kormány végre bevezethesse a „már egyébként is megkésített” járványügyi intézkedéseket.

szokásos politikai viták elhalkultak. A legfontosabb médiafelületek címlapjait hetekig uralták a járványról szóló hírek, a közérdeklődés igényének kielégítése érdekében.²⁷

A nyilvánosság átalakulásához és válság-üzemmódba kapcsolásához a járvány elleni védekezés intézkedései is hozzájárultak: a társadalmi távolságtartás, az otthoni munkavégzés, a szórakozó- és találkozóhelyek lezárása, a kijárási korlátozások, vagyis összefoglalóan a társadalmi érintkezés színtereinek elérhetetlenné válása nyilvánvalóan hatással volt a közbeszéd alakulására. Ezzel párhuzamosan a hírekség megnövekedett, a médiafogyasztás erősödött.²⁸ A COVID–19-világjárvány az első olyan mély globális krízishelyzet, amelynek alakulását a társadalom a közösségi médiában is nyomon követhette. Még váratnak magukra azok a kutatási eredmények, amelyek a közösségi médiában különösen jellemző buborékhatás és a járványról szóló információk terjedésének, elérésének összefüggéseit vizsgálják.

A közbeszéd válság-üzemmódba kapcsolása tehát krízishelyzetek idején gyakran megfigyelhető számos érett demokráciában is. Magyarországon azonban a veszélyhelyzeti jogszabályalkotás több intézkedése is hozzájárult a társadalmi nyilvánosság további szűküléséhez, a plurális vita peremfeltételeinek ellehetetlenüléséhez. A továbbiakban ezek közül hármat, így az információs szabadság érvényesülését elnehezítő szabályozást, a gyülekezési jog felfüggesztését, valamint a rémhírterjesztés új tényállását vizsgálom meg közelebbről.

4. A politikai szabadságjogok gyakorolhatósága Magyarországon a járvány idején

4.1. A közérdekű adatokhoz való hozzáférés az Alkotmánybíróság határozatának fényében

A vélemény szabadság gyakorolhatóságának előfeltétele a véleményalkotáshoz nélkülözhetetlen információkhoz való hozzáférés lehetősége. Ezt garantálja a közérdekű adatok megismerhetőségének alkotmányos joga. 2020. május 4-én a kormány rendeletben²⁹ lehetővé tette, hogy a közérdekű vagy közérdekből nyilvános adat kiadására kötelezett eltérjen az adatok kiadására vonatkozó egy hónapos határidőtől. Ez a rendelet a veszélyhelyzet fennállása alatt alkalmazható, a kézirat lezárásának napján is hatályban volt. A rendelet legfontosabb előírásai szerint szóban közérdekű adat megismerése iránti igényt nem lehet benyújtani, csak olyan módon, amely nem jár az adatigénylő személyes megjelenésével. Abban az esetben, ha valószínűsíthető, hogy az igény törvényi határidőkön belüli teljesítése a közfeladatot ellátó szerv veszélyhelyzettel összefüggő közfeladatai ellátását veszélyeztetné, az adatigénylés teljesítési határideje 45 nappal meghosszabbítható. Ám erről az igény beérkezésétől számított 15 napon belül tájékoztatni kell az igénylőt. A 45 napos határidő egyszer meghosszabbítható, melyről szintén tájékoztatni szükséges az igénylőt. A határidők változásával összefüggésben a bírói jogorvoslat benyújtásának határideje is módosult.³⁰ A jogszabály kritikát váltott ki, különösen azért, mert lehetővé tette, hogy a járvány alakulására vonatkozó adatokhoz a közvélemény csak jelentős késsedelemmel jusson hozzá. A kritikusok szerint ez nem segíti, hanem éppen hátráltatja a járvány elleni védekezést.³¹

²⁷ NMHH: *A koronavírus járvány hatása a médiapiacra (2020. június)*. Közzétéve: 2020. július 24. <https://bit.ly/32fJ0jl>.

²⁸ „A koronavírus okozta válsághelyzetben az embereknek több idejük van olvasni és a hírekség minden eddiginél nagyobb” – fogalmazott a Magyar Reklámszövetség és társszövetségei, partnerei sajtóközleménye a Magyar Lapkiadók Egyesületének felkérésére. <https://bit.ly/3qhycJy>.

²⁹ 521/2020. (XI. 25.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet idején az egyes adatigénylési rendelkezésektől való eltérésről.

³⁰ A Nemzeti Adatvédelmi és Információs szabadság Hatóság Tájékoztatója a közérdekű adatigénylések teljesítésére irányadó rendelkezések veszélyhelyzet miatti változásáról. <https://bit.ly/3mmtGIS>.

³¹ TASZ: *Mélyen hallgató az Alkotmánybíróság, amikor legnagyobb szükség lenne az átláthatóság melletti kiállásra*. 2020. november 26. <https://bit.ly/3GVAh4w>.

A szabályozást az AB is vizsgálta. A testület megállapította, hogy az nem ellentétes az Alaptörvény rendelkezéseivel, azonban döntésében kijelölte azt az értelmezési tartományt, amely mellett a rendelet alkalmazása összhangban van az alkotmányos rendelkezésekkel, vagyis alkotmányos követelményeket állapított meg. Az AB felhívta a figyelmet arra, hogy az alapjog tartalma az olyan információhoz való hozzájutás, amely hozzájárul az aktuális közéleti kérdésekről való véleményformáláshoz. Azaz az alapjog érvényesülésének lényeges garanciája az időszerűség: egy abszurd módon hosszú határidő kiüresítené az alapjogot. Felhívta a figyelmet arra is a testület, hogy a kormány veszélyhelyzeti intézkedéseivel szemben alapvető alkotmányos elvárás, hogy azok a veszély elhárításához szükségesek és a veszéllyel arányosak legyenek. A kormányrendelet nem függeszti fel az alapjoggyakorlást, csupán korlátozza azokban az esetekben, amikor erre a járvány leküzdéséhez szükség van. A koronavírus-járvány leküzdése tehát olyan méltányolható cél, amely alkotmányosan igazolja az alapjogkorlátozást. Az aránytalanságot sem találta megállapíthatónak a testület, érvelése szerint „a koronavírussal szembeni védekezésben való közreműködés mint alkotmányos cél arányban van azzal a hátránnyal, hogy az adatigénylő csak 45, illetve 90 napon belül jut a kért információhoz”.³²

A rendelet alkalmazása során azonban az adatkezelővel szemben elvárás, hogy a veszélyhelyzetre való általános hivatkozáson túl konkrétan valószínűsítse, hogy milyen közfeladatának ellátása kerülne veszélybe, ha válaszadási kötelezettségének a törvényi határidőkön belül eleget tenne.³³

4.2. Rémhírterjesztés

A rémhírterjesztés tényállása alapvetően a köznyugalmat védi a pánikkeltéssel szemben. Az, aki közveszély helyszínén és nagy nyilvánosság előtt szándékos hazugsággal emberek nagyobb csoportjában zavart, vagy nyugtalanságot kelt, szabadságvesztéssel büntethető. A hazugság valótlan tény állítását, vagy a valóság elferdítését jelenti, és ide tartozik más hazugságának tudatos terjesztése, továbbadása is. A bűncselekmény nem valószínűsíthető meg vélemények kifejezésével, a hazugságnak pedig nyilvánosnak kell lennie. Az azonban nem elvárás, hogy a nyugalom megzavarása ténylegesen bekövetkezzen, elegendő, ha a hazugság alkalmas ennek előidézésére.

A Büntető törvénykönyv (Btk.) módosítása a rémhírterjesztést különleges jogrend idején (mint amilyen a veszélyhelyzet) is büntetni rendeli,³⁴ emellett szigorította a büntetőjogi következményeket. A bevezetett új tényállás annak kritikusai szerint bizonytalan jogi fogalmakra épül,³⁵ különösen ilyen az „alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa” fordulat. Kérdéssé tehető, hogy mikor tekinthető a védekezés eredményesnek, vagy hogy mit jelent a széles értelmezésnek is teret engedő „védekezés” kifejezés, emiatt pedig az „akadályozás” tartalma is bizonytalan. Az ilyen és ehhez hasonló joghézagokat a jogalkalmazás tudja kitölteni tartalommal, azonban a jogszabálmódosítás bírálói szerint a járvány idején a bíróságok működése is elnehezült. A fogalmi bizonytalanság a polgár szempontjából is kifogásolható, hiszen nem világos számára a jogalkotói akarat, vagyis kérdéses, hogy a rendelkezés megfelel-e a normavilágosság követelményének.³⁶ További problémának tekintik, hogy az új tényállásra alapvetően nem

³² 15/2021. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [41].

³³ 15/2021. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [27]–[46].

³⁴ Btk. 337. § (2) „Aki különleges jogrend idején nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tény vagy való tény oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

³⁵ BENCZE – FICSOR (2020).

³⁶ Uo.

volt szükség: járványhelyzetben a rémhírterjesztőkkel szemben alkalmazandó törvényi eszköz a korábbi szabályok szerint is rendelkezésre állt.³⁷ Polyák Gábor arra hívta fel a figyelmet, hogy a Btk. már eddig is tartalmazott két további tényállást – hatósági rendelkezés elleni uszítás és közveszéllyel fenyegetés –, amelyek elégséges eszközt jelentettek a járvány idején bekövetkező esetleges károkozásra alkalmas kommunikációval szemben. Ezeket a rendelkezéseket a módosítás hatályba lépése előtt már alkalmazta a rendőrség azokkal szemben, akik a járvánnyal kapcsolatos álhíreket terjesztettek.³⁸ Polyák is úgy érvel, hogy a bizonytalan jogszabályi megfogalmazás lehetővé teszi bármely olyan nyilvános kijelentés esetén az eljárás megindítását, amely ellentmond a járvánnyal kapcsolatos hivatalos kommunikációnak. Ez a fenyegetés pedig dermesztő hatással lehet a média működésére, hiszen nem szükségszerű tényleges bírósági ítélet ahhoz, hogy a sajtó képviselői elkerülő magatartást tanúsítsanak és öncenzúrát gyakoroljanak a járványról szóló beszámolók elkészítése során.³⁹ Koltay András azonban arra hívta fel a figyelmet, hogy „a tiltott cselekedetnek objektíve alkalmasnak kell lennie arra, hogy a védekezés – kormányzati vagy más állami, önkormányzati, vagy akár magánszemélyek összefogásából származó cselekvés – eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa”. Koltay azt is megjegyezte, hogy a gondatlanul, a tények megfelelő ellenőrzése nélkül, jóhiszeműen közzétett valótlan állításokat a módosítással bevezetett új tényállás sem rendeli büntetni.⁴⁰

Az AB úgy találta, hogy az új tényállás megfelel az alkotmányos büntetőjog elvárásainak. A testület szerint nem állapítható meg, hogy annak egyes meghatározásai eleve értelmetlennek lennének. Kifejtette azt is, hogy „a rémhírterjesztés csak szándékosan követhető el”. Ez azt jelenti, hogy „az elkövetőnek tudatában kell lennie annak, hogy cselekményét különleges jogrend idején valósítja meg; hogy az általa állított tény valótlan, vagy a valós tényt jelentősen elferdítette, valamint annak is, hogy állításának közlése (objektíve) alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa. Az elkövető szándékának pedig ki kell terjednie a fentiek szerinti tudatos közlés nagy nyilvánosság előtti elkövetésére. Ha a tudattartama, illetve szándéka bármelyik elemre nem terjed ki, vagy ha az állítás objektíve nem alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa, a bűncselekmény a büntetőjog szabályai szerint nem valósul meg.”⁴¹ Vagyis az alkotmánybírák szerint az a büntetőjogi dogmatika alapján nem alkalmazható a közéleti viták korlátozására.⁴²

4.3. A gyülekezési jog korlátozása

2020. március 11-től a kormány megtiltotta a 100 fő feletti beltéri és 500 feletti kültéri rendezvényeket,⁴³ majd március 16-tól teljesen egészében betiltotta a gyülekezéseket.⁴⁴ A tilalom a veszélyhelyzet teljes ideje alatt fennmaradt, az azt megszüntető kormányrendelet helyezte hatályon kívül a tiltó rendelkezéseket.⁴⁵

³⁷ Magyar Helsinki Bizottság: *Rémhírterjesztés újrátöltve*. 2020. március 27. <https://bit.ly/3FcrZoy/>.

³⁸ POLYÁK (2020).

³⁹ Uo. 15.

⁴⁰ KOLTAY András: Koronavírus és szólásszabadság vészhelyzet idején. *Index.hu*, 2020. március 24. <https://bit.ly/3H42ZR8>.

⁴¹ 15/2020. (VII. 8.) AB határozat, Indokolás [46].

⁴² 15/2020. (VII. 8.) AB határozat, Indokolás [53].

⁴³ 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről 4. § d) pont.

⁴⁴ 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről (III.) 4. § (1) bek.

⁴⁵ 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről.

A járvány második hullámának felfutásakor kihirdetett újabb veszélyhelyzet hatálya alatt ismét sor került a gyűlések betiltására.⁴⁶ A tilalom ezúttal több, mint fél évig maradt hatályban, azt majd csak 2021 tavaszán, a lakosság átoltottságának növekedése mentén több lépésben oldotta fel a kormány 2021. május 22-től, illetve június 14-től.⁴⁷ A gyülekezési jog felfüggesztését több jogvédő szervezet is szükségtelennek találta, főként a korlátozás különösen hosszú időn keresztül, időről időre történő mérlegelés nélküli fenntartása miatt.⁴⁸

A 2020 novemberében a gyűléseket általános jelleggel betiltó rendelkezés végül az AB elé került. A testület eljárása idején a jogszabály már nem volt hatályban, azonban mivel a vizsgálatra alkotmányjogi panaszjárásban, egy konkrét eset mentén került sor, a testület az indítvány benyújtásakor hatályos, az indítványra okot adó ügyben alkalmazott jogszabályt vizsgálta. Az indítványozó Szivárvány Misszió Alapítvány oly módon kívánt gyülekezést szervezni 2020. december 10-én, hogy arra zárt gépkocsikban tartózkodással és a járványügyi szabályok betartásával (maszk használatával) került volna sor. A Budapesti Rendőr-főkapitányság a kormányrendelet kógens szabályaira hivatkozva megtiltotta a gyűlést. A szervező a Kúriához fordult, amely megállapította a tiltó határozat jogszerűségét, rámutatva, hogy a rendelet kógens szabályai kizárják a hatósági mérlegelést.

Az AB elsőként azt vizsgálta, hogy a rendelet megfelel-e az alapjogkorlátozás feltételeinek. A testület rámutatott, hogy a koronavírus-járvány leküzdése olyan cél, amely megalapozza az alapjogkorlátozás szükségességét. Annak eldöntését, hogy a járvány leküzdéséhez milyen eszközök szükségesek, olyan célszerűségi kérdésnek tekintette a testület, melynek felülvizsgálatára sem eszközei, sem hatásköre nincsen. Így a bírák csak azt vizsgálhatják meg, hogy a korlátozó szabály igazolható-e, vagyis alkalmas-e a járványhelyzet enyhítésére, azt tehát nem mérlegelték, hogy „van-e járványügyi kockázata annak, hogy politikai véleménynyilvánítás céljából a résztvevők egymás melletti autóban ülnek. Az indítvány keretei között az Alkotmánybíróság arról dönthetett, hogy az adott körülmények között a gyülekezéseket általánosan tiltó szabály megmaradt-e az Alaptörvény keretei között.”⁴⁹ A bírák szerint a szóban forgó időszakban, vagyis a járvány felfutásának idején nem állapítható meg, hogy a szabályozás alaptörvény-ellenes lett volna. Az arányosság kapcsán azonban rámutatott a határozat, hogy a jogalkotónak visszatérően mérlegelnie kell a korlátozás fenntartása és a járványhelyzet alakulása közötti kapcsolatot, és amennyiben a járványügyi célok engedik, legalább részlegesen lehetőséget kell biztosítani az alapjog gyakorlására. Az, hogy ezt a mérlegelést a jogalkotó elvégzi-e, alkotmányossági kérdés, melynek elmaradása esetén az alapjog korlátozása aránytalan. Visszatérően, újra és újra döntenie kell tehát arról, hogy valóban indokolják-e a körülmények az alapjog gyakorolhatóságának felfüggesztését.⁵⁰ Összességében tehát a testület nem állapította meg a kormányrendelet alaptörvény-ellenességét, azonban alkotmányos követelményt állapított meg a jogalkotó számára.

5. Pártpénzügyek COVID idején

⁴⁶ 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről 14. § (1) bek. és 5. § (1) bek.

⁴⁷ 264/2021. (V. 21.) Korm. rendelet a védelmi intézkedések lépcsőzetes feloldásának ötödik fokozatára tekintettel a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedéseket szabályozó kormányrendeletek módosításáról.

⁴⁸ TASZ: *No gyülekezési jog, no party*. 2021. május 11. <https://bit.ly/32fmiOS>; Magyar Helsinki Bizottság: *Száz napja vették el mindenki mindenféle gyülekezési jogát*. 2021. február 19. <https://bit.ly/3EdFyCL>; Human Rights Watch: *Hungary Events of 2020*. <https://bit.ly/32qb10V>.

⁴⁹ 23/2021. (VII. 13.) AB határozat, Indokolás [32].

⁵⁰ 23/2021. (VII. 13.) AB határozat, Indokolás [34]–[36].

A fentiekben áttekintettem, hogy a COVID–19-világjárvány miatt kihirdetett rendkívüli jogrendben hogyan érvényesültek a politikai közbeszéd szabadságát biztosító alapjogok, milyen irányt vett a közbeszéd alakulása. Kijelenthető, hogy a krízishelyzetben a politikai kommunikáció a korábbiaknál szűkebb tematika mentén zajlott, a mindennapos diskurzusban csakúgy, mint a címlapokon a járvány vált központi témává. Új, elsősorban orvosszakmai háttérű véleményformálók jelentek meg a kommunikációs térben. A személyes érintkezéstől eltiltott lakosság körében a hírfogyasztás megnövekedett. Mindeközben a médiában a krízishelyzetekre jellemző egysíkú kommunikáció miatt megfigyelhetővé vált egyféle önkorlátozás. Minderre nyilvánvalóan ráerősített a közérdekű adatokhoz, így például a járványra vonatkozó statisztikai adatokhoz való hozzáférés elnehezülése, valamint a rémhírterjesztés újabb tényállása miatti fenyegetettség érzése (*chilling effect*). A polgárok közügyekben való aktív és hatékony részvételének lehetőségét súlyosan korlátozta a gyülekezési jog hosszú időn keresztül történő felfüggesztése.

Ez tehát az a társadalmi és politikai környezet, amelyben értelmezhető azoknak a párt pénzügyi intézkedéseknek a hatása, amelyek a politikai pártok mindennapi tevékenységét befolyásolják.

5.1. Az 50%-os elvonás

2020. április 4-én a kormány bejelentette, hogy a pártok folyó évi költségvetési támogatásának 50%-át elvonja, és azt a járvány elleni védekezésre csoportosítja át. A 2020. április 6-i kormányrendelet⁵¹ felállította a Járvány Elleni Védekezési Alapot és a Gazdaságvédelmi Alapot. A nagyságrendek érzékeltetése végett érdemes felidézni, hogy a Járvány Elleni Védekezési Alap 663,5 Mrd forintos kezdő pénzügyi keretösszeggel indult el. Ennek egyik forrása a pártok állami költségvetési támogatása 50%-ának átcsoportosítása volt, amely mindösszesen 1,2 Mrd forintot jelentett.⁵² A további elvonások a bankokat és a pénzügyi szektort, az önkormányzatokat és a multinacionális láncokat érintették. A Gazdaságvédelmi Alap 1345 Mrd forinttal jött létre.

Az elvonásokat a kormány a szolidaritás vállalásával indokolta. Bár a pártok támogatásának megfelelését nem visszaható hatállyal vezették be, a gyakorlatban ez mégis azt jelentette, hogy a pártok egyik napról a másikra elestek legfontosabb bevételi forrásuktól, hiszen az éves támogatás negyedévente kerül kifizetésre, a bejelentés idejére pedig a második negyedéves támogatásukat már megkapták.

A politikai pártok a bejelentésre többnyire visszafogottan reagáltak, hangsúlyozva, hogy a pénzügyi nehézségek ellenére támogatni kívánják a koronavírus elleni védekezést. A Jobbik úgy kommentálta a hírt, „egyértelműen látszik, hogy az Orbán-kormány bünteti az ellenzéket az október 13-i bukásukért”. Ezzel a 2019-es önkormányzati választások eredményére utaltak. A Párbeszéd azt hangsúlyozta, hogy „a pártok szinte kizárólag állami támogatásból élnek, csak magyar magánszemélyektől fogadhatnak el pénzt”.⁵³

Civil szervezetek élesebb kritikát fogalmaztak meg a kormányzati lépéssel kapcsolatban, hangsúlyozva, hogy figyelembe véve a járvány gazdasági hatásait, az elvont összeg mindössze csepp a tengerben, miközben a társadalmat és a politikai közbeszédet negatívan érinti az intézkedés. A Társaság a Szabadságjogokért jogásza, Szabó Attila kifejtette, hogy a pártok Alaptörvényben megfogalmazott feladata, hogy közreműködjenek a

⁵¹ 92/2020. (IV. 6.) Korm. rendelet a Magyarország 2020. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól.

⁵² *Megjelent a Járvány Elleni Védekezési Alapról és a Gazdaságvédelmi Alapról szóló rendelet.* 2020. április 7. <https://bit.ly/3mmtiK2>.

⁵³ HASZÁN Zoltán: A tűzijátékra többet költ majd a kormány, mint amennyit a válságra hivatkozva elvett a pártoktól. *444.hu*, 2020. július 24. <https://bit.ly/3FghBMp>.

népakarát kialakításában és kinyilvánításában, ám ha olyan fontos kérdéseket, mint a járványhelyzet kezelése, nem tudnak hatékonyan megvitatni, akkor elnehezül a megoldások közös keresésének lehetősége a társadalomban. Álláspontja szerint a pártszínekben megválasztott képviselők akkor tudnak hatékonyan dolgozni, ha stabil háttércsapat áll rendelkezésükre, amelyet az elvonás meggyengít. Ebben az esetben azonban a „legutóbbi választáson leadott szavazatunk is kevesebbet ér, ha az általunk választott pártok és képviselők béna kacsává válnak”.⁵⁴ Rámutatott, az intézkedés nem egyformán érinti az egyes politikai szereplőket, hiszen a kormánypártok esetében már számos alkalommal felmerült, hogy a kormány költségvetési támogatásokat felhasználva folytat pártpropaganda-tevékenységet, vagyis elmosódik az állami és a pártkommunikáció közötti határvonal.⁵⁵

5.2. A frakcióktól érkező támogatás lehetőségének megteremtése

A költségvetési támogatás elvonását követően a kormány egyeztetéseket kezdeményezett a parlamenti pártokkal az 50%-os elvonás miatt keletkezett pénzügyi probléma megoldásáról. Végül 2020. május végén a parlamenti erők többségének egyetértésével került sor a Párttörvény módosítására: lehetővé vált a pártok országgyűlési képviselőcsoportjai számára, hogy működési feltételeiket biztosító költségvetési kiadási előirányzatuk terhére támogatást nyújtsanak az anyapártnak. A törvényjavaslat a jogszabálmódosítást úgy indokolta, „a pártok is jellemzően aktív társadalmi szerepet vállalnak a koronavírus elleni védekezésben. Erre, valamint a 2020. évben a pártokat érintő elvonásra figyelemmel a Javaslat megteremti a lehetőséget, hogy az országgyűlési képviselőcsoportok a működési feltételeiket biztosító kereteik meghatározott részéről lemondhassanak, és azt az országos listán mandátumot szerzett pártjuk részére támogatás formájában felajánlhassák.”⁵⁶ Érdekes, hogy a javaslatot ugyanaz a Kocsis Máté nyújtotta be, aki a Facebookon elsők között kommentálta a költségvetési támogatás megfizetésének hírére a következőképpen: „Ez helyes döntés, remélem a közös teherviseléssel minden párt egyetért. Most a vírus elleni védekezés a legfontosabb!” A módosító javaslatról csupán a független képviselők és a Magyar Szocialista Párt képviselői szavaztak nemmel, vagy tartózkodtak. A törvénymódosítás új rendelkezést iktatott az Országgyűlési törvény normaszövegébe is, amelynek értelmében a támogatás egyedi döntés alapján, támogatói okirattal nyújtható, arról az országgyűlési képviselőcsoport vezetője dönt. A támogatás a képviselőcsoport előirányzat-felhasználási keretszámlájáról történik, banki átutalással.⁵⁷ A frakciótól érkező támogatásnak nincsen felső összeghatára.

A frakcióktól érkező finanszírozás lehetőségét eredetileg 2021. január 1-ig kívánta biztosítani a jogalkotó, ám egy újabb módosítás⁵⁸ eredményeként az ezt biztosító rendelkezések 2022. január 1-ig hatályban maradnak, bár 2021-ben már nem került sor a költségvetési támogatás hasonló csökkentésére, mint a megelőző évben.

A frakciók forrásainak átirányítása az anyapárt felé olyan lehetőség, amellyel értelem szerűen csak azok a pártok élhetnek, amelyek bírnak parlamenti képviselőcsoporttal, ezért kijelenthető, hogy a módosítás egyenlőtlen helyzetet teremt a parlamenti pártok és a politikai paletta újabb szereplői között.

6. A párt pénzügyek jogszabályi háttere és a pártok bevételi struktúrája

⁵⁴ SZABÓ Attila: A pártok költségvetésének megfizetésével a társadalmat is büntetik. *Merce.hu*, 2020. április 9. <https://bit.ly/3pbipN7>.

⁵⁵ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala: Magyarország országgyűlési választások 2018. április 8. EBESZ/ODIHR Korlátozott választási megfigyelő misszió. Zárójelentés. <https://bit.ly/3FidcsC>.

⁵⁶ T/10307. sz. törvényjavaslat. <https://bit.ly/3mjjHnC>.

⁵⁷ 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről 118/A. § (2) bek.

⁵⁸ 2020. évi CLI. törvény az országgyűlési képviselőcsoport által nyújtható támogatásról szóló 2020. évi XXVII. törvény módosításáról.

A költségvetési forráselvonás jelentőségét akkor lehet a maga súlyán értékelni, ha figyelembe vesszük a politikai pártok finanszírozási struktúráját. A pártok finanszírozásának legalapvetőbb kérdéseit elsősorban a Párttörvény rendezi, amely szerint a „párt vagyona a tagok által fizetett díjakból, a központi költségvetésből juttatott támogatásból, az állam [...] által ingyenesen átadott ingatlanokból, magyar állampolgár természetes személyek vagyoni hozzájárulásaiból, végintézkedés alapján természetes személyek hagyatékából, a pártnak a [...] gazdasági-vállalkozási tevékenységéből, illetve a párt által alapított egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság adózott nyereségéből képződik.”⁵⁹ Pártnak jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet vagyoni hozzájárulást nem adhat, azt tőlük a párt nem fogadhatja el, hasonlóan tilos más államtól, külföldi szervezettől és nem magyar állampolgár természetes személytől vagyoni hozzájárulást elfogadniuk. Ezek mellett tilosak az anonim adományok. A Párttörvényen túl számos jogszabály⁶⁰ rendelkezik a pártok bevételeiről, így különösen a választási kampányköltségek átláthatóvá tételéről szóló törvény,⁶¹ azonban tekintettel a tanulmány fő célkitűzésére, ezek részletes tárgyalásától most eltekintek.

A magyar politikai pártok éves költségvetési beszámolóí alapján megállapítható, hogy bevételeik legfontosabb forrása az állami költségvetési támogatás. Ennek pontos összegét az éves költségvetési törvény tartalmazza, az elosztás szabályairól pedig szintén a Párttörvény rendelkezik úgy, hogy a pártok támogatására fordítható összeg 25%-át egyenlő arányban az Országgyűlésben az országos listán mandátumot szerzett pártok között kell felosztani. A fennmaradó 75% az országgyűlési választások eredménye alapján a pártra, illetőleg a párt jelöltjeire leadott szavazatok arányában illeti meg a pártokat. Közös lista esetén az arra leadott szavazatokat a listaállításban résztvevő pártok jelöltjeinek arányában kell felosztani a közös listán induló pártok között. Az a párt, amelyik a szavazáson részt vett választók szavazatának 1%-át nem szerzi meg, nem jogosult támogatásra.⁶²

A magánszemélyektől érkező adományok jelentősége a hazai pártok finanszírozását tekintve változó, de – néhány időleges kivételtől eltekintve – inkább csekély. Hasonló megállapításokat tehetünk a pártok gazdasági tevékenységéből származó bevételekről is.

Az 1. sz. mellékletből – amely az állami támogatásra jogosult pártok pénzügyi beszámolóí alapján tekinti át azok bevételi struktúráját 2015 és 2020 között – megállapítható, hogy a pártok bevételei a legnagyobb arányban az állami támogatásból származnak, amely tulajdonképpen az 1989–90-es rendszerváltás óta fennálló folyamatos trend.⁶³ Ám az is feltűnik, hogy 2019-ben mind a Fidesz, mind az MSZP megnövelte a magánszférából eredő bevételeinek arányát: a Fidesz esetében az adományokból és a tagdíjakból érkező bevételek meghaladták az állami támogatás összegét, az azonban egyelőre nem jelenthető ki, hogy ezek a változások trendfordulót jeleznek. A legfiatalabb állami támogatásra jogosult párt a Momentum, amely abban a tekintetben jelentősen más gazdálkodást folytat, mint a jól beágyazott pártok, hogy még mindig erősen támaszkodik a magánszférából érkező bevételekre és a tagdíjakra, így tulajdonképpen az állami támogatási kedv változásainak legkevésbé kitett politikai erőnek tekinthető.

Nem figyelhető meg összefüggés a pártok tagságának mérete, a tagdíjak begyűjtésének sikeressége és általában a választási sikeresség között. Kijelenthető, hogy a

⁵⁹ 1989. évi XXXIII. törvény 4. § (1) bek.

⁶⁰ Egy, a pártok finanszírozását átfogó jelleggel bemutató tanulmányban feltétlen említést érdemelne a polgári törvénykönyv, az országgyűlési törvény, a választási eljárási törvény, az állami vagyonról szóló törvény, valamint az egyesületi jogról szóló törvény is.

⁶¹ 2013. évi LXXXVII. törvény az országgyűlési képviselők választása kampányköltségeinek átláthatóvá tételéről.

⁶² 1989. évi XXXIII. törvény 5. § (2) bek.

⁶³ ENYEDI (2007).

magyarországi pártok nem tekintik a tagdíjakat megbízható és jelentős bevételi forrásnak – talán a Fidesz és a Momentum kivételével, amely két párt esetében éves összesítésben a tagdíjak meghaladják a bevételek 10%-át.

A magánszférából érkező adományok jelentősége a legtöbb párt esetében 10% és 20% között mozog, ez azonban nem elégséges az állami költségvetési forrás 2020-as csökkentésének ellensúlyozására. Bizonyos összefüggés figyelhető meg a pártok választási eredményessége és adománygyűjtő képessége között: a legutóbbi országgyűlési választások (2018) alkalmával nagyjából minden összegyűjtött 150 forintra esett egy szavazat. Ez a szám azonban azt is aláhúzza, hogy a magyar választók nem eléggé elkötelezettek a politikai és pártügyek iránt ahhoz, hogy jelentősebb összeggel támogassák az általuk kedvelt politikai erőket.

A 2020-es évben a pártok pénzügyi beszámolói alapján az állami támogatás megkurtítása mellett a frakcióktól érkező anyagi támogatás lehetőségének igénybevétele igazi újdonságot jelentett. Ezek közül is legszembetűnőbb az az összeg, amelyet a kormánypárt Fidesz parlamenti képviselőcsoportja utalt ki az anyapártnak – ez 5 Mrd forintot jelent, miközben a párt teljes éves állami párttámogatása az 50%-os elvonás előtt nem érte volna el az 1 Mrd-ot. Ez önmagában több mint kétszerese a teljes ellenzéki paletta bármilyen forrásból származó összbevételének is, valamint jóval meghaladja azt az 1,2 Mrd forintos összeget, amelyet a kormány a pártoktól elvont, hogy azzal a Járvány Elleni Védekezési Alapot töltsék fel. A DK frakciója 217 milliót utalt ki a pártnak, a Párbeszéd képviselőcsoportja 144 millióval segítette ki a pártot. A Magyar Szocialista Párt 70 milliója és a KDNP 65 milliója nem volt elegendő a kiesett bevételrész fedezésére. A Jobbik 221 millió forintot vesztett az 50%-os elvonással 2020-ban, és csupán 135,5 millió forinttal segítette ki a frakció a pártot.

7. A COVID hatása a pártpénzügyekre – a kérdőív értékelése

Az állami támogatásra jogosult politikai pártok képviselőit 2020 nyarán kérdőívvel kerestem meg annak érdekében, hogy a világjárványnak, az ahhoz kapcsolódó intézkedéseknek és a kormány pártpénzügyeket érintő döntéseinek hatását feltérképezsem (2. sz. melléklet). A kérdések túlnyomó többsége a kormányzati döntések hatásaira fókuszált, így az elvont támogatás helyettesítésére vonatkozó elképzelésekre, vagy a szükséges takarékosági intézkedésekre. Ezekén túl a járványnak a mindennapi pártéletre gyakorolt, a költségvetési támogatás elvonásán túli hatásairól is megkérdeztem a politikai erőket. A megkeresett politikai pártok: a Fidesz, a Kereszténydemokrata Néppárt, a Jobbik, a Demokratikus Koalíció, a Magyar Szocialista Párt, a Lehet Más a Politika, a Párbeszéd Magyarorszáért, a Momentum Mozgalom, Magyar Kétfarkú Kutya Párt. 2020-ban mindösszesen hat párt kívánta válaszaival segíteni a kutatást, sajnos a kormánypártok, valamint a Jobbik és Kétfarkú Kutya Párt sem írásban, sem telefonos megkeresés során nem kívánt reagálni a kérdésekre. Mivel azonban a megkeresett pártok többsége reagált a kérdésekre, ez lehetővé tesz néhány generális megállapítást.

2021 őszén mintegy utókövetésként újra megkerestem a politikai pártok képviselőit, ezúttal azonban pártonként eltérő kérdésekkel, a 2020-as pénzügyi beszámolók fényében. Alapvetően az irregularitásokra kérdeztem rá, továbbá arra, hogy azok a terveik, amelyekkel a 2020-as kiesett bevételrész pótolni tervezték, mennyiben valósultak meg. A megkeresésre ezúttal három párt – a Momentum Mozgalom, a Lehet Más a Politika és a Magyar Szocialista Párt – válaszolt, ezeket beillesztettem a soron következő elemzésbe.

Figyelemmel arra, hogy a hazai politikai erők túlnyomó többsége az állami támogatásokból tartja fent magát, az állami költségvetési támogatás lecsökkentése jelentősen megnövelte a más forrásból származó bevételek fontosságát. Más szemszögből szemlélve, a kormányzati lépés arra sarkallta a politikai erőket, hogy megpróbálják elérni támogatóikat és

aktívabb bevonásukra törekedve adománygyűjtő kampányokat indítsanak, egyúttal erősítsék a pártok és támogatóik közötti kapcsolatot.

Az elvesztett állami támogatás pótlásáról szólva az újabb politikai erők – így a DK és a Momentum – elmondták, hogy adománygyűjtő kampányt indítottak, míg a régebbi politikai erők – az MSZP és az LMP – továbbra is a költségvetési forrásokra támaszkodtak, külön hangsúlyozva a frakciótól elérhető támogatás lehetőségét. Felmerült továbbá a hitelek törlesztésének elhalasztása (hitelmoratórium), valamint a párt tulajdonában álló ingatlan értékesítése. Összességében tehát az állapítható meg, hogy az újabb politikai csoportosulások könnyebben hajlanak támogatóik aktivizálására és bevonására. A Párbeszéd emellett erősen hangsúlyozta, hogy még aktív adománygyűjtő kampány mellett sem lehet a magánszférából érkező támogatás elegendő a párt napi működtetésének biztosítására. A támogatói attitűddel összefüggésben az MSZP, az LMP és a DK elmondta, hogy nem érzékelhető támogatóik körében nagyobb hajlandóság a párt számára anyagi támogatások felajánlására. A Momentum azonban arról nyilatkozott, hogy folyamatosan új donorkat igyekeznek bevonni, valamint a Párbeszéd is arról számolt be, hogy szimpatizánsaik körében érzékelhetően megnövekedett az anyagi felelősségvállalás.

Mindegyik párt utalt arra, hogy a pandémiával összefüggő intézkedések kisebb vagy nagyobb mértékben elnehezítették politikai tevékenységüket, bonyolultabbá vált a politikai bázissal való kapcsolattartás. Megjegyezték, hogy a járvány az állampolgárok pénzügyi helyzetét is megnehezíti, ezért egyes pártok akár politikailag is kockázatosnak találhatják ilyen körülmények között az intenzív adománygyűjtő kampányokat – különösen az MSZP és a DK válasza tartalmaztak ilyen utalásokat.

Valamennyi politikai párt úgy találta, hogy a kiesett források miatt szükség lesz takarékosági intézkedésekre, így például a DK elállt korábbi terveitől, hogy megújítsa eszközparkját és új, az utcai kampánytevékenységeknél használt eszközöket szerezzen be. A párt elhalasztotta az aktivisták és a képviselőjelöltek számára tervezett felkészítő képzéseket is, valamint felmondta néhány hosszútávú szerződését. A Párbeszéd elmondta, hogy a pártnak el kellett bocsátania munkavállalóinak kétharmadát, valamint tárgyalásokba kezdett állandó költségeinek csökkentéséről, mint például a bérleti díjak, könyvelési díj. Ezen túl a párt politikai kampányeseményeit lemondta, vagy a jelenléti helyett online rendezvényekre tért át. A Momentum – teljesen eltérő bevételi struktúrája miatt – kevésbé került szorult helyzetbe a költségvetési elvonás miatt, ám így is kiadásainak átcsoportosítása mellett döntött. Az LMP és az MSZP szigorú takarékoságba fogott, utóbbi egyrészt hiteleinek későbbi törlesztését választotta, másrészt ingatlanvagyonra egy részének értékesítése mellett döntött.

A pártok válaszaiból kitűnik, hogy a pandémia más pénzügyi hatásai közel sem okoznak akkora problémát, mint a kormányzati elvonás. A DK megjegyezte, hogy bár egyrészt a home office – amit a párt munkavállalói számára elrendelt – és ennek költségei, valamint a védőfelszerelések valóban előre nem várt kiadásokat okoznak, azonban a lemondott rendezvények és kampányesemények megtakarításokhoz vezetnek. A Momentum a DK-hoz hasonlóan be tudott számolni megtakarításokról, és hasonló válaszokat adott az LMP képviselője is. Velük szemben a Párbeszéd szerint a védekezés elősegítése érdekében jelentkező kiadások váratlan költséget jelentenek.

Ami a járványnak a mindennapi politikai tevékenységre gyakorolt hatását illeti, a kérdőívek tanulsága szerint szinte minden tevékenység az online térbe helyeződött át, és ez nem jelentett különösebb technikai kihívást. Mind az újabb, mind a jól beágyazott politikai erők otthonosan mozognak az online térben, s ez igaz mind a belső kommunikációra, mind a kifelé irányuló politikai tevékenységre. Arra azonban rámutattak, hogy az online tevékenység kevésbé hatékony a párt támogatói bázisának bővítése szempontjából, míg szinte semmilyen nehézséget nem jelent a már megszilárdult pártstruktúrával való kapcsolattartás tekintetében. Ebből az következik, hogy azoknak a fiatalabb politikai erőknek, amelyek politikai hálózata

még nem teljesen kiépült, nagyobb kihívást jelentenek a társadalmi távolságtartásból fakadó nehézségek politikai tevékenységükben.

A 2020-as beszámolóban a Momentum esetében szembeötlő változás a tagdíjbevételek ugrásszerű emelkedése. Ezzel kapcsolatosan a párt képviselője elmondta, hogy a párt alapszabálya értelmében minden olyan személy, aki a párt jelölése útján jutott politikai tisztséghez, köteles nettó bérének 10%-át a pártnak tagdíjkiegészítés formájában megfizetni (pártadó). Mivel 2019-ben az önkormányzati választáson a párt számos mandátumot szerzett, ezeknek a tisztségviselőknek a befizetése eredményezte 2020-ban a látványos növekedést. Az LMP a személyes megkeresés során arra tért ki, hogy 2020-ban 40 millió forint támogatást kapott a párt frakciójától. A párt újból hangsúlyozta, hogy a járvány miatt elnehezült a támogatói bázissal való kapcsolattartás. Az MSZP megerősítette, hogy korábbi terveinek megfelelően ingatlaneladásból keletkezett többletbevétele, ezért tartalmaz kiugróan magas összeget az egyéb bevételek sor a párt beszámolójában. Arra a kérdésre válaszolva, hogy a frakció más politikai erőkhöz képest miért ilyen szerény összeggel támogatta a pártot, a párt képviselője elmondta, hogy a fenti összeggel tudta a képviselőcsoport a pártot úgy támogatni, hogy a frakció biztonságos működése is fenntartható legyen. Az MSZP szintén ráerősített a társadalmi bázissal való kapcsolattartás nehézségeire vonatkozó korábbi megállapításokra.

8. Összegzés

Írásomban alapvetően azt vizsgáltam meg, hogy a vilá járványra való hivatkozással a pártok költségvetési forrásainak elvonása 2020-ban, valamint annak a lehetőségnek a megteremtése, hogy a parlamenti pártok képviselőcsoportjai pénzügyileg támogathatják az anyapártot, hogyan befolyásolta a hazai közbeszéd pluralizmusán.

Megállapítható, hogy az állami költségvetési támogatás megfelelése számos párt számára komoly nehézséget okozott, amely hatással volt politikai tevékenységükre. A pártok a kiesett bevételeik pótlása érdekében aktív politikai tevékenységük korlátozására, hitelfelvételre, vagy törlesztés alatt álló hitelek visszafizetésének elhalasztására, adott esetben vagyonuk egy részének értékesítésére kényszerültek. A frakcióktól érkező támogatás lehetőségének megteremtése ugyan több pártot kisegített, növelte azonban a pártok közötti esélyegyenlőtlenséget, hiszen azt a parlamenten kívüli pártok értelem szerűen nem tudják igénybe venni. Ennek az új támogatási formának a legnagyobb nyertese egyértelműen a Fidesz, amelynek képviselőcsoportja 5 Mrd forinttal támogatta a pártot. Ez az összeg több mint kétszerese az ellenzék összbevételeinek, és több mint négyszer annyi, mint amekkora összeget a kormány a szolidaritás jegyében a pártoktól a Járvány Elleni Védekezési Alapba utalt. Ez a lépés akár arra is alkalmas lehet, hogy megkérdőjelezze az 50%-os elvonás hivatalos indokának őszinteségét (a pártok vállaljanak szolidaritást a társadalommal), valamint felveti annak lehetőségét, hogy az eredeti cél tulajdonképpen csupán az ellenzéki pártok tevékenységének elnehezítése volt. Azt is érdemes megjegyezni, hogy a jelenlegi jogszabályi környezetben a pártok állami támogatásának nagyságrendje csupán a kormánytöbbség jóindulatán múlik, a pártok bevételi struktúráját áttekintve pedig elmondható, hogy Magyarországon a legtöbb párt az államtól való erős függőségben él.

Az elemzés arra figyelmeztet, hogy a magyar pártfinanszírozási struktúrában a politikai pártok működőképességüket csupán a mindenkori kormány jóindulatából tudják fenntartani.

IRODALOM

BAEKESKOV, Erik – Olivier RUBIN – Perola ÖBERG: „Monotonous or pluralistic public discourse? Reason-giving and dissent in Denmark’s and Sweden’s early 2020 COVID-19 responses”. *Journal of European Public Policy*, 28 (2021) 8: 1321–1343.

BENCZE Máttyás – FICSOR Kriszta: „A koronavírus kihívásai és a jogtudomány: a rémhírtérjesztés tényállásának jogalkalmazási kérdései”. *JTiblog*, 2020. április 2. <https://bit.ly/3FgSOrP>

DRINÓCZI, Tímea: „Hungarian Abuse of Constitutional Emergency Regimes – Also in the Light of the COVID-19 Crisis”. *MTA Law Working Papers*, (2020) 13.

ENYEDI, Zsolt: Party Funding in Hungary. In: Daniel Smilov – Jurij Toplak (eds.): *Political Finance and Corruption in Eastern Europe. The Transition Period*. Routledge, 2007, 91-103. .

KOVÁCS, Kriszta: „Hungary and the Pandemic: A Pretext for Expanding Power.” *Verfassungsblog*, 11.03.2021. <https://bit.ly/32n8hry>

MÉSZÁROS, Gábor: „Carl Schmitt in Hungary: Constitutional Crisis in the Shadow of Covid-19”. *MTA Law Working Papers*, (2020) 17.

POLYÁK, Gábor: Hungary’s Two Pandemics – COVID-19 and Attacks on Media Freedom. 2020 June. <https://bit.ly/3qeEAB1>

RAUCHFLEISCH, Adrian – Daniel VOGLER – Mark EISENEGGER: „Public Sphere in Crisis Mode: How the COVID-19 Pandemic Influenced Public Discourse and User Behaviour in the Swiss Twitter-sphere”. *Javnost – The Public*, 28 (2021) 2: 129–148.

SZENTE Zoltán: „A 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet alkotmányossági problémái”. *MTA Law Working Papers*, (2020) 9.

VÖRÖS Imre: A felhatalmazási törvénytől az egészségügyi válsághelyzetig és tovább... In: GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – LŐRINCZ Viktor Olivér (szerk.): *Jogi diagnózisok. A COVID–19-világjárvány hatása a jogrendszerre*. Budapest, TK JTI – L’Harmattan Kiadó, 2020, 17-43. .

1. sz. melléklet

Az állami támogatásra jogosult pártok bevételi struktúrája, 2015–2020 (millió Ft)

	2015	2016	2017	2018 ⁶⁴	2019	2020
Fidesz⁶⁵						
Központi költségvetésből	876,6	876,6	876,6	1 541,7	967,8	483,9

⁶⁴ A 2018-as évben a központi költségvetésből származó támogatás magában foglalja az állami kampánytámogatást is, ez magyarázza a kiugróan magas összegeket.

⁶⁵ A Fidesz beszámoló elérhető: <https://fidesz.hu/dokumentumtar>.

	származó támogatás						
	Egyéb hozzájárulások, adományok	56,4	46,7	48,4	407,1	733,9	81,6
	Tagdíjak	142,4	156,9	224,5	176,1	263	193,4
	Egyéb bevétel és a párt által alapított kft. nyereségéből származó bevétel	8,0	3,7	421,4	301,3	5,6	2,6
	Az országgyűlési képviselőcsoporttól származó támogatás						5 000 000
KDNP⁶⁶	Központi költségvetésből származó támogatás	152,7	152,7	152,7	168,8	180,4	90,2
	Egyéb hozzájárulások, adományok	13,9	11,9	14,7	12,8	14,2	7,9
	Tagdíjak	7,3	7,5	7,7	7,8	8,2	5,5
	Egyéb bevétel és a párt által alapított kft. nyereségéből származó bevétel	0,5	5,0	35,0	16,0	0,2	21,7
	Az országgyűlési képviselőcsoporttól származó támogatás						65,0
MSZP⁶⁷	Központi költségvetésből származó támogatás	427,0	427,0	427,0	701,0	305,5	152,7
	Egyéb hozzájárulások, adományok	106,8	114,0	110,2	120,3	156,5	122,8
	Tagdíjak	22,3	26,4	20,6	20,1	18,6	16,3
	Egyéb bevétel és a párt által alapított kft. nyereségéből származó bevétel	218,1	1055,0⁶⁸	12,7	38,0	84,7	385,5
	Az országgyűlési képviselőcsoporttól származó támogatás						70,0
Jobbik⁶⁹	Központi költségvetésből származó támogatás	475,8	475,8	475,8	1216,5	510,0	221,1
	Egyéb hozzájárulások, adományok	60,5	92,6	137,7	161,6	59,3	9,0
	Tagdíjak	4,2	3,6	2,8	1,1	1,0	29,4
	Egyéb bevétel és a párt által alapított kft. nyereségéből származó bevétel	4,1	3,4	102,4	7,4	47,0	4,3

⁶⁶ A Kereszténydemokrata Néppárt beszámolóí elérhető: <https://kdnf.hu/kdnf/gazdalkodas>.

⁶⁷ A Magyar Szocialista Párt beszámolóí elérhető: <https://mszp.hu/dokumentumok>.

⁶⁸ A *Népszabadság* információi szerint ebben az évben a párt eladta székházát hozzávetőlegesen 800 millió forintért, ami magyarázat a kiugróan magas összegre. Kálmán T. Attila: Le van égvé az MSZP. *Népszabadság*, 2016. augusztus 9. <https://bit.ly/3yZq1G1>.

⁶⁹ A Jobbik beszámolóí elérhető a párt honlapján: <https://bit.ly/3ei9J13>.

	Az országgyűlési képviselőcsoporttól származó támogatás						<u>135,5</u>
LMP ⁷⁰	Központi költségvetésből származó támogatás	173,7	173,7	173,7	754,9	217,9	108,95
	Egyéb hozzájárulások, adományok	16,4	16,4	21,8	21,7	22,8	19,9
	Tagdíjak	2,8	3,6	3,4	3,3	2,1	1,6
	Egyéb bevétel és a párt által alapított kft. nyereségéből származó bevétel	7,1	1,0	0,6	<u>130,0</u>	0,2	0,2
	Az országgyűlési képviselőcsoporttól származó támogatás						<u>40,0</u> ⁷¹
DK ⁷²	Központi költségvetésből származó támogatás	132,0	132,0	132,0	367,7	207,1	103,5
	Egyéb hozzájárulások, adományok	29,8	34,9	32,3	<u>68,5</u>	<u>60,0</u>	<u>112,6</u>
	Tagdíjak	25,8	23,5	24,3	21,3	21,81	27,8
	Egyéb bevétel és a párt által alapított kft. nyereségéből származó bevétel	17,7	5,4	<u>80,6</u>	50,3	34,3	<u>3,2</u>
	Az országgyűlési képviselőcsoporttól származó támogatás						<u>217,1</u>
Párbeszéd ⁷³	Központi költségvetésből származó támogatás	106,7	106,7	106,7	91,0	91,0	45,5
	Egyéb hozzájárulások, adományok	5,1	4,5	9,9	10,6	<u>23,7</u>	18,1
	Tagdíjak	1,6	1,6	2,0	1,6	2,6	<u>4,9</u>
	Egyéb bevétel és a párt által alapított kft. nyereségéből származó bevétel	0,1	-	10,8	0,3	1,0	1,0
	Az országgyűlési képviselőcsoporttól származó támogatás						<u>144,0</u>
Momentum ⁷⁴	Központi költségvetésből származó támogatás				553,4	44,3	22,2
	Egyéb hozzájárulások, adományok			8,8	24,3	<u>89,5</u>	<u>49,8</u>
	Tagdíjak			0,8	7,4	23,7	<u>73,6</u>
	Egyéb bevétel és a				3,0	4,5	4,1

⁷⁰ A Lehet Más a Politika beszámolója elérhető a párt honlapján: <https://bit.ly/3GYWqiy>.

⁷¹ A párt saját közlése alapján. Beszámolójában a párt ezt a bevételt az egyéb bevételek között tüntette fel.

⁷² A Demokratikus Koalíció beszámolója elérhető a párt honlapján: <https://bit.ly/3e9rUWO>.

⁷³ A Párbeszéd Magyarországért beszámolója elérhető a párt honlapján: <https://bit.ly/3JiahTc>.

⁷⁴ A Momentum Mozgalom beszámolója elérhető a párt honlapján: <https://bit.ly/3e9rWho>.

	párt által alapított kft. nyereségéből származó bevétel						
	Az országgyűlési képviselőcsoporttól származó támogatás						-
MKKP ⁷⁵	Központi költségvetésből származó támogatás				206,2	24,6	12,3
	Egyéb hozzájárulások, adományok	0,8		29,0	21,2	8,9	4,5
	Tagdíjak						
	Egyéb bevétel és a párt által alapított kft. nyereségéből származó bevétel			10,8	11,5	9,8	10,6
	Az országgyűlési képviselőcsoporttól származó támogatás						-

2. sz. melléklet

Az állami költségvetési támogatásban részesülő pártok számára 2020-ban kiküldött kérdőív

A kutatásban azt szeretném feltérképezni, hogy az új SARS-CoV-2 (Covid-19) vírus keltette válsághelyzet hatásainak mérséklésére bevezetett intézkedések hogyan érintették Magyarországon a politikai pártok működését, különös tekintettel a pártok finanszírozására. A kutatás keretében megkeresem mindazokat a politikai pártokat, akik költségvetési támogatásban részesülnek, és arra kérem őket, hogy egy kérdőív kitöltésével segítsék munkámat. A kérdések megválaszolása során semmilyen formai, tartalmi, vagy terjedelmi korláttal nem kell számolni, kérem, a kérdések közé írja be válaszát. Segítségét nagyon köszönöm!

1. A 2020-as évben a januári tervek szerint az Ön politikai pártja bevételeinek mekkora hányadát jelentették volna az államtól érkező közvetlen költségvetési támogatások, illetve a magánszférából eredő támogatások?
...
2. Az előző kérdésre adott válaszában leírt arányok hogyan változtak annak hatására, hogy a kormány 2020. április 6-án bejelentette, a pártok ezévi költségvetési támogatásának 50%-át átcsoportosítja a Járvány Elleni Védekezési Alapba?
...
3. Az Ön pártja tesz-e kísérletet az elmaradó állami támogatás pótlására más forrásokból? Amennyiben válasza igenlő, kérem, fejtse ki, hogy milyen forrásokra számítanak?
...

⁷⁵ A Magyar Kétfarkú Kutyapárt több évben sem tett eleget beszámolási kötelezettségének, ezért a rá vonatkozó adatsorok hiányosak. A párt 2016-os pénzügyi beszámolója nem elérhető, a 2015-ös, 2017-es, 2018-as, 2019-es és 2020-as beszámolókat lásd: <https://bit.ly/3GYWIWG>; <https://bit.ly/3mmEEOa>; <https://bit.ly/3J3CH34>; <https://bit.ly/3pfBeir>; <https://bit.ly/3J5XK52>.

4. A költségvetési források elvonása után megfigyelhető-e, hogy a párt szimpatizánsai a korábbinál jelentősebb mértékben igyekeznek adományokkal segíteni a párt működését?
...
5. Az elmaradó állami támogatások miatt szükségesség vált-e a 2020-ra tervezett kiadások csökkentése? Amennyiben válasza igenlő, kérem, fejtse ki, hogy a párt mely tevékenységeit érintik a kiadáscsökkentések?
...
6. A társadalmi távolságtartás érdekében megtett intézkedések – a nyilvános rendezvények elmaradása, a munkatársak esetében otthoni munkavégzés elrendelése, tervezett utazások elmaradása – milyen hatással van az Ön pártja gazdálkodására? Így különösen jelentett-e ez bármiféle megtakarítást, vagy eredményezte tervezett bevételek elmaradását?
...
7. A koronavírus okozta helyzet kapcsán felmerültek-e újféle pénzügyi kiadások az Ön pártjánál?
...
8. A társadalmi távolságtartás megvalósítása érdekében bevezetett intézkedések, különösen a rendezvények, gyűlések elmaradása, milyen hatással volt az Ön pártja politikaformáló tevékenységére?
...
9. A pártrendezvények, pártgyűlések fizikai térben történő megvalósítása helyett törekedtek-e a párttagokkal és szimpatizánsokkal való alternatív kapcsolattartásra? Amennyiben igen, kérem ezt fejtse ki néhány mondatban.
...
10. Bármi, amivel kiegészítené a kérdőívet:

© Szilágyi Emese

MTA Law Working Papers

**Kiadó: Társadalomtudományi Kutatóközpont (MTA Kiválósági
Kutatóhely)**

Székhely: 1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.

Felelős kiadó: Boda Zsolt főigazgató

Felelős szerkesztő: Kecskés Gábor

Szerkesztőség: Hoffmann Tamás, Mezei Kitti, Szilágyi Emese

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

E-mail: mta.law-wp@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515